

УДК 347

У.М. КУБАРА, Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРАВОВА ПРИРОДА ЗАСТАВНИХ ВІДНОСИН

Ключові слова: заставодавець, заставодержатель, заставне право, речові права, іпотека

Заставні відносини, хоча й беруть свій початок з римського права, надалі залишаються предметом наукових дискусій. Підставою такого обговорення є двояка правова природа застави, що полягає в наявності у заставних відносинах зобов'язально-правових та речово-правових елементів.

Так, на думку Л.В. Щеннікової, серед прав є такі різновиди, які важко вкласти в єдину родову категорію. Володіючи властивостями речового права, вони одночасно тяжіють до інших інститутів цивільного права, оскільки мають специфічну правову мету. Класичним прикладом такого права є застава. Справді, застава, володіючи властивостями прав речових, одночасно тяжіє й до права зобов'язального. Проміжне значення застави, – веде далі Л.В. Щеннікова, стало проявлятися ще з римських часів, а в подальшому застава серед речових прав закріпила за собою позицію «нетипової категорії» [1, с.195].

В римському праві застава виконувала лише допоміжну функцію і мала похідний характер від основного зобов'язання. Вже в ті часи виникнення заставного права було зумовлено прагненням гарантувати виконання зобов'язання боржником. Зокрема, сторони при укладенні основного договору (наприклад, позики) одночасно уклали додатковий (акцесорний) договір, яким встановлювалося право кредитора на певну річ боржника в разі невиконання ним зобов'язання [2, с.9].

На сучасному етапі наукових досліджень переважна більшість вітчизняних вчених розглядає заставу як спосіб забезпечення зобов'язань, розкриваючи її правову природу

через сукупність ознак, притаманних усім видам забезпечення зобов'язання.

Найбільш поширеним та найбільш детально врегульованим інститутом забезпечення виконання зобов'язань є застава. Вона використовується для забезпечення майнових, особливо грошових, зобов'язань. Однак, попри наявність у науці цивільного права низки спеціальних досліджень, вона й у подальшому спричиняє певні складнощі при її використанні: або не забезпечує повністю вимоги заставоутримувачів, або не задовольняє та ущемляє майнові інтереси заставодавачів. Універсалізм застави сприяє її розширеному застосуванню, в тім числі й для забезпечення публічних зобов'язань [3, с.18].

Як стверджує С.В. Нижний, правова природа застави майнових прав повинна визначатися як речово-правовий спосіб забезпечення виконання зобов'язань, оскільки саме такий підхід найбільш повно враховує як зобов'язальну, так і речову природу даного інституту [4, с.180]. На думку О. Загорулько, в площині поділу прав на речові та зобов'язальні неможливо стверджувати про єдину правову природу застави. Усі види застави можна поділити на дві групи: застави, що мають речовий характер (заклад рухомих речей, іпотека) та застави, що мають зобов'язальний правовий характер (застава прав, товарів в обороті або у переробці) [5, с.10].

Таким чином, дійсно, у випадку коли об'єктом заставних відносин виступає річ неможливо говорити про вторинний щодо зобов'язання характер застави, так як вона набуває самостійного значення та ознак речових прав.

Г.Ф. Шершеневич вважав заставу речовим правом, де цінність чужого майна слугує забезпеченню права вимоги [6, с.240]. Тобто, функцію забезпечення зобов'язання, притаманну заставі, вчений називав похідною по відношенні до базового речово-правового характеру заставних відносин. На думку Е.А. Суханова, заставне право є абсолютним речовим правом, котре цілком відповідає всім зазначеним раніше ознаками обмежених ре-

чових прав. Такий погляд на це право загальноприйнятий і в зарубіжній європейській цивілістиці [7, с.159].

З таким поглядом на право застави неможливо не погодитися, так як заставі дійсно притаманний абсолютний характер, що є однією з ключових ознак речових прав і передбачає наявність зв'язку власника чи будь-якого іншого суб'єкта речового права з усяким і кожним, хто має негативний обов'язок не порушувати дане право.

В.М. Хвостов, будучи противником визнання права застави речовим правом, визначив заставу як «зобов'язальне право вимоги, при якому особистість боржника, зобов'язаного сплатити полягає в заставі борг, визначається триманням заставленої речі, а заставлена річ є тим об'єктом, який в тій чи іншій формі відповідає за несплату цього боргу». У заставі В.М. Хвостов не знаходив «тривалого панування над річчю» і «безпосереднього впливу суб'єкта на річ», що характеризує речове право. З зобов'язанням, на думку В.М. Хвостова, застава зближує «відома пов'язаність боржника, яка дозволяє в формі примусового виконання, який зачіпає особисту або майнову сферу боржника і має на меті матеріальне задоволення кредитора» [8, с.103].

Вирішення питання про те, чи розглядати заставне право як право речове, як міркує Л.В. Щеннікова, в першу чергу залежить від того, який його предмет. Якщо предметом застави є матеріальна річ, то сама застава набуває першої і найважливішої властивості речового права. Якщо предмет застави складають цінні папери, виключні права, майнові права (права вимоги), «майбутні речі», що являють собою також права вимоги, то вона (застава) перетворюється на зобов'язальне правовідношення, втрачаючи головну ознаку права речового – його специфічний об'єкт. Тобто, заставне право можна розглядати речовим, якщо його предметом є матеріальна річ. Отже, заставне право має двояку природу. Воно може виступати як право речове, володіючи сукупністю ознак-властивостей речового права. У

ньому може перемагати зобов'язальна природа, тоді воно стає відносним, зобов'язальним правом. Вирішальне значення при цьому мають якості предмета застави [1, с.224].

Враховуючи наявність в заставних правовідносин як «речових», так і «зобов'язальних» ознак, вважаю, що одним зі способів розв'язання теоретико-правової дискусії щодо віднесення чи не віднесення застави до речових прав на чуже майно може слугувати наступне визначення заставного права. Заставне право – це речове право на чужу річ, яке служить забезпеченню зобов'язальної вимоги і надає кредитору можливість продати цю річ і тим самим одержати задоволення своїх вимог [9, с.101]. Визначення охоплює як речовий, так і зобов'язальний характер правовідносин застави.

На думку Є. Суханова, необхідно розмежовувати речові й зобов'язальні права. Основною ознакою всіх речових прав є їх абсолютний характер, який полягає в тому, що суб'єкти цього права самотійно впливають на відповідне майно, а всі інші учасники майнових відносин не повинні перешкоджати їм в цьому. Зобов'язальні правовідносини мають відносний характер, оскільки уповноважена особа може впливати на чуже майно в своїх інтересах лише при посередництві іншої особи – власника, відповідно до умов договору. У речових(абсолютних) правовідносинах зобов'язаними особами є всі учасники майнових відносин, на яких покладено обов'язок не порушувати зазначені права. В зобов'язальних правовідносинах зобов'язана особа – боржник – займає активну позицію, виконуючи на вимогу контрагента – кредитора необхідні дії [7, с.26].

Дуже часто заставні відносини спрощено називають як «зобов'язання – застава – річ», і ось чому. На першому місці стоїть зобов'язання: особа прагне задовольнити свої інтереси, приміром, шляхом отримання кредиту в банку. Проте задля здійснення такої операції банк запросить майно, яке буде гарантією повернення позичальником коштів, та яке, у ви-

падку їх неповернення, зберігаючи згідно Закону України «Про заставу» (ст.17) право розпорядження цим майном, банк зможе реалізувати. Тоді настає черга застави, якою, згідно ч.1 ст.3 Закону України «Про заставу», може бути забезпечена будь-яка дійсна існуюча або майбутня вимога, що не суперечить законодавству України, зокрема така, що впливає з договору позики, кредиту, купівлі-продажу, оренди, перевезення вантажу тощо. У договорі застави визначаються суть, розмір та строк виконання зобов'язання, забезпеченого заставою, опис предмета застави, а також інші умови, відносно яких за заявою однієї із сторін повинна бути досягнута угода (ч.1 ст.12 Закону України «Про заставу»).

Відзначаючи особливості інституту застави, слід мати на увазі, що основне призначення заставного права, на відміну від інших обмежених речових прав, первинно полягало не в забезпеченні доступу до використання чужого майна, а в забезпеченні потреби в кредиті, повернення якого гарантувалося річчю («реальний» кредит). Інакше кажучи, застава за своєю природою залежала від основного – зобов'язального (кредитного) правовідношення, забезпечуючи його. Надалі, проте, потреби майнового обороту розширили цілі існування заставного права, відірвавши його від зобов'язальних відносин і зробивши самостійним інститутом [10, с.150].

Отже, конфігурація «зобов'язання – застава – річ» відображає хронологію та послідовність заставних правовідносин, охоплюючи їх як речово-правовий, так і зобов'язальний характер. А «річ», у свою чергу, слугує тут засобом забезпечення виконання зобов'язань за договором, носячи допоміжний характер. З позицією про первинний характер зобов'язання у заставних правовідносинах узгоджується законодавче положення, зафіксоване у ч.3 ст.3 Закону України «Про заставу», згідно з яким застава має похідний характер від забезпеченого нею зобов'язання. Цільова установка застави пов'язана із однією з центральних проблем цивільного права – забезпеченням

виконання зобов'язань. Річ слугує забезпеченню інтересів кредитора [1, с.196]. Нарешті, будь-яке зобов'язання, у тому числі позика, за згодою обох його сторін цілком може мати місце і без оформлення застави, однак жоден договір застави не буде укладено без зобов'язання, задля забезпечення виконання якого власне є необхідною застава.

Як на нас, заставні правовідносини за своєю правовою природою дійсно містять елементи зобов'язально-правових відносин в частині забезпечення належного виконання зобов'язання, але правовий характер застави в сукупності всіх ознак та властивостей даного правового явища в більшій мірі наділений речово-правовим характером, так як в центрі заставних правовідносин знаходиться річ, яка, власне, й виступає предметом таких відносин і без якої ці відносини б не відбулися.

Який же характер у більшій мірі притаманний заставним правовідносинам: речово-правовий чи зобов'язальний? Долучитись до цієї дискусії можна також шляхом історичного екскурсу щодо виникнення та формування заставних правовідносин.

Римські юристи розрізняли три форми застави, яким відповідали три терміни: фідущія, пігнус, іпотека. Ці три історичні форми застави мали й різні моделі взаємовідносин кредитора і боржника, а також різний обсяг можливостей кредитора щодо заставленої речі. Перша форма римської застави, яка носила назву «фідущія», була дуже зручною для кредитора. Тут закладена річ переходила до нього у власність. Назва «фідущія» підкреслювала особливу довіру, яку надавав боржник кредитору, вірячи, що при своєчасній сплаті боргу предмет застави буде йому повернуто. Класичним прикладом подібного договору є угода, яка зазвичай наводиться в підручниках з римського приватного права, укладена між Дама, рабом Тіція, і Баяном. Баян передав відповідно до договору свій маєток і раба Мідаса за дві монети. У разі неплатежу грошей Тіцій отримував право продати маєток і раба. Однак жодних гарантій щодо повернення ре-

чей для Баяна при своєчасній сплаті боргу договір не встановлював. Недоліком фідучії як речово-правового способу забезпечення зобов'язання була відсутність будь-яких правових гарантій для боржника. Кредитор міг продати річ, обтяжити її, а боржник-заставадавець не мав спеціального позову, з яким міг би виступити проти третього набувача. Крім того, фідучія мала обмежене застосування, оскільки не годилася для міжнародного обігу. Ці обставини змушували римську юриспруденцію до пошуку інших, більш досконалих способів застави. Так народився пігнус, де річ передавалася лише у володіння кредитору. Кредитор у забезпечення боргу отримував річ, але його можливості щодо неї обмежувалися володільницькими правами. Заставадавець, залишаючись власником, міг забрати річ у кредитора, а також у третьої особи. Влада вірителя обмежувалася юридичним володінням і непрямим тиском на заставадавця через утримання речі. Боржник же, як правило, дрібний землевласник, позбавлявся можливості обробляти цю землю і отримувати з неї дохід. Дана обставина робила пігнус економічно неефективним. Так виникло особливе речове право – «іпотека». За допомогою іпотеки віритель не отримував ні права власності, ні володіння, однак при настанні строку платежу він міг отримати володіння закладеної речі як з рук заставадавця, так і з рук третьої особи. Спочатку цей договір поширювався лише на оренду. Орендар при укладанні договору у забезпечення орендної плати закладав весь свій господарський інвентар, який приносив у масток. Поки орендар акуратно виконував свої обов'язки, він володів і користувався інструментами. Якщо ж платежі не вносилися, то орендодавець міг вступити у володіння ними.

Згодом різні правові системи стали використовувати термін «іпотека» в специфічних значеннях: і як форму застави із залишенням предмета у заставодержателя, незалежно від специфіки об'єкта (рухомої або нерухомої речі), і як особливе речове право, що дозволяє

кредиторові розпорядитися об'єктом іпотеки для забезпечення своїх вимог, і як заставу виключно нерухомого майна.

Таким чином, у зв'язку з вищенаведеним можна зробити висновок, що історично в центрі заставних правовідносин – річ, яка, власне, й виступає предметом таких відносин і без якої ці відносини не відбулися б. Право застави, в даному випадку, виступає речовим правом на чужу річ осіб, котрі не є власниками речей. Проте правова природа правовідносин, де одна особа виступає кредитором, а інша – боржником, також зосереджена і на зобов'язанні, а точніше на тому, щоб забезпечити його належне виконання.

Важливим є питання визначення характерних ознак застави. Можна виділити п'ять властивостей права застави, що характеризує таке як речове право. Першою такою властивістю є матеріальність предмета застави; другою – те, що заставне право є правом на чужу річ; третьою – особливий зміст заставного права, який полягає у певних можливостях для заставодержателя щодо заставленого майна, у своїй «мірі панування» над матеріальною річчю; четвертою – наявність «права слідування», яке полягає у тому, що в разі переходу права власності на заставлене майно від заставадавця до іншої особи, право застави зберігає свою силу; останньою, п'ятою такою ознакою заставного права, є всезагальний характер захисту цього права [1, с.224].

Додатково, на нашу думку, однією з основних характеристик заставних правовідносин як речово-правових є те, що право застави обтяжує права власника на річ в частині обмеженої можливості реалізації права власності на річ, щодо якої певним обсягом прав та обов'язків наділений заставодержатель. Тому, доцільним, як на мене, враховуючи наявність основних ознак речових прав у заставних правовідносинах, було б на законодавчому рівні включити заставу до переліку речових прав. Тоді б ця концепція перейшла з рівня теоретичного обґрунтування до нормативно-правового закріплення, а застава фігурувала б не

лише як вид забезпечення зобов'язання, а як самостійний різновид речових прав на майно.

Також, цікавим є питання правових наслідків встановлення застави, що характеризують правову природу заставних відносин. Питання щодо користування та розпорядження заставним майном має дуже важливе значення тому що майно, яке є предметом застави не вилучається з господарського обороту і має особливі властивості. У даному випадку є два підходи: майно служить як застава і у цьому випадку неможливе використання його (тобто це своєрідний арешт майна); або воно не виключається з комерційного обороту і продовжує використовуватися у згідності з його споживними якостями. Крім того, слід відрізнити питання про користування і питання про розпорядження заставним майном з точки зору суб'єктного складу. Розпоряджатися заставним майном може тільки заставодавець, оскільки він є власником цього майна. Заставодержатель, набуваючи право застави на майно, не набуває тим самим право розпорядження цим майном. Специфіка його права полягає в тому, що він може обмежити власника у межах розпорядження заставним майном.

Таким чином, заставодавець зберігає право розпорядження заставленим майном, якщо інше не встановлено законом чи договором. Однак обмеження, що накладаються на право заставодавця по розпорядженню предметом застави, цим не вичерпуються. Вже в п.2 цієї статті право розпорядження заставленим майном істотно обмежується – заставодавець може відчужувати заставлене майно тільки за згодою заставодержателя. Крім того, заставодавець при продажу заставленого майна повинен попередити покупця про те, що майно заставлене, оскільки за правом слідування застава слідує за річчю. Цей обов'язок продавця базується не лише на вищезгаданому законі, а й на ст. 659 ЦК, відповідно до якої при укладенні договору купівлі-продажу продавець зобов'язаний попередити покупця про всі права третіх осіб на річ, що продається (у тому числі право застави). Невиконання цього

правила надає покупцеві право вимагати зменшення ціни або розірвання договору і відшкодування збитків.

Є одна сфера, при якій заставодавець зберігає право розпорядження предметом застави незалежно від волі заставодержателя це – передача заставного майна у спадкування.

Стосовно розпорядження предметом застави на цей час створилось певне нагромадження законодавчих положень. Чинна редакція ст.17 Закону України «Про застава» надає заставодавцеві право розпорядження предметом застави, якщо воно не обмежене законом або договором. Лише відчуження заставодавцем заставленого майна потребує згоди заставодержателя. Частина 2 ст.586 пізніше прийнятого Цивільного кодексу допускає будь-яке розпорядження предметом застави з заставодавця лише за умови наявності згоди заставодержателя. Інше може бути встановлене лише договором. Це правило і підлягає переважному застосуванню перед ст.17 Закону України «Про застава». Частина 2 ст.586 ЦК підлягає переважному застосуванню і перед ст.9 Закону України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень». Відповідно до п.2 розділу IX цього Закону законодавчі та інші нормативно-правові акти, прийняті до набрання чинності цим Законом, застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону. Це є підставою для переважного застосування положень названого Закону перед правилами Цивільного кодексу. Але ч.1 ст.9 згаданого Закону вказує, що, за загальним правилом, дає боржникові право відчужувати предмет обтяження, передбачає встановлення іншого не тільки договором, а і законом. Таким законом і є ч.2 ст.586 ЦК, яка забороняє заставодавцеві в будь-який спосіб розпоряджатися предметом застави без згоди заставодержателя, якщо інше не передбачене договором.

Користувачем заставного майна може бути або заставодавець, або заставодержатель, в залежності від того, у кого знаходиться заставне майно. Якщо заставне майно зупиняється у заставодавця, він вправі користуватися май-

ном у відповідності з його призначенням, в тому числі здобувати від заставленого майна плоди та доходи. Можливе обмеження цього права, якщо майно знаходиться у твердому закладі. Якщо майно передається заставою, то його право користування цим майном є не загальним правилом, а виключенням. Заставоутримувач має право користуватися переданим йому предметом застави лише у випадках, передбачених договором. Крім того, на нього можливе покладення специфічного обов'язку – обов'язок здобувати від предмета застави плоди та доходи з метою погашення основного зобов'язання або в інтересах заставодавця [11, с.109].

Врешті, характер цивільно-правових наслідків укладення договору застави до певної міри можуть обумовити самі сторони у відповідному договорі. Наприклад, договором між заставодавцем і заставодержателем може бути передбачено, де перебуватиме предмет застави після укладення такого договору: у володінні заставодавця, заставодержателя або третьої особи (ст.9 Закону України «Про заставу»); суть, розмір та строк виконання зобов'язання, забезпеченого заставою, опис предмета застави, а також інші умови, відносно яких за заявою однієї із сторін повинна бути досягнута угода теж визначаються договором застави (ч.1 ст.12 Закону України «Про заставу»). Як зазначає Ю.Є. Ходико, об'єктом заставних правовідносин можуть бути лише окремі, індивідуально визначені об'єкти цивільних прав (земельні ділянки, споруди, товари в обороті та переробці, рухомі речі тощо) [12, с.20].

Український законодавець стоїть на тій позиції, що застава є передусім способом забезпечення зобов'язань (ч.1 ст.1 Закону України «Про заставу»). У той час, коли у визначенні застави в Законі України «Про заставу» законодавець був досить лаконічний, визначаючи заставу лише як вид забезпечення виконання зобов'язань, Закон України «Про іпотеку» сам термін іпотека регламентує більш детально, роблячи визначення іпотеки більш предметним. Так, у визначенні іпотеки законодавець,

окрім традиційного акценту на зобов'язанні, згадує про речі, які можуть виступати предметом іпотеки – нерухоме майно. Іпотека – вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном, що залишається у володінні і користуванні іпотекодавця, згідно з яким іпотекодержатель має право в разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами цього боржника у порядку, встановленому цим Законом (ч.1 ст.1 Закону України «Про іпотеку»).

Речовий характер прав іпотекодержателя проявляється у закріплених законом можливостях здійснювати обмежене панування над річчю, що належить власникові, яке полягає в можливості отримати право власності на річ або право на її цінність за певних умов; здійсненні контролю за користуванням цією річчю власником з тим, щоб цінність речі не знизилась. Все це свідчить про речовість прав іпотекодержателя, який може стати власником речі або набути можливість розпорядження нею за певних умов. Значно збільшує обсяг правомочностей і свідчить про речову природу права іпотекодержателя право на задоволення вимог не з вартості заставленого майна, а «за його рахунок» [13, с.16].

Відповідно до ч.2 ст.1 Закону України «Про заставу», в силу застави кредитор (заставодержатель) має право в разі невиконання боржником (заставодавцем) забезпеченого заставою зобов'язання одержати задоволення з вартості заставленого майна переважно перед іншими кредиторами. За ч.1 ст.17 Закону України «Про заставу», заставодержатель набуває право звернення стягнення на предмет застави в разі, якщо в момент настання терміну виконання зобов'язання, забезпеченого заставою, воно не буде виконано, якщо інше не передбачено законом чи договором.

Отже, дане законодавче трактування заставних прав насправді звужує зміст поняття застави та не охоплює всієї специфіки цього правового явища, акцентуючи лише на зо-

бов'язальних елементах заставних правовідносин і упускаючи речово-правовий характер заставних прав.

З метою обґрунтування речово-правової природи заставних правовідносин, є сенс звернутися до норм законодавства Цивільного кодексу Польщі, щоб обґрунтувати доцільність включення застави до переліку речових прав в українському законодавстві.

У Цивільному кодексі РП Польща 1, ст.244, надається перелік речових прав, серед яких зазначено також заставу та іпотеку. Цей перелік є вичерпним, а також всі його складові наділені спільними ознаками, що визначають їх приналежність до речових прав, а саме: предметом виступає лише річ, поширюються на всіх і кожного, обов'язки власника на противагу правам бенефіціара мають пасивний характер та полягають в утриманні від дій, що порушують права останнього.

Отже, зважаючи на те, що заставні відносини мають своїм об'єктом – річ, а не дії стосовно цієї речі (як зобов'язально-правові), підлягають захисту від усіх, в тому числі власника (абсолютний характер речових прав), а не лише від однієї особи (зобов'язальні вимоги адресуються лише боржнику), існує об'єктивна необхідність включити заставу до переліку речових прав у ч.1 ст.395 ЦК України.

Таким чином, заставні правовідносини носять речово-правовий характер, в частині зв'язку з річчю, що виступає центральним об'єктом правовідносин та безпосереднім специфічним предметом застави. Зважаючи на все вищеведене, вважаємо доцільним включити право застави до переліку речових прав на майно на законодавчому рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Щенникова Л. В. Вещное право : учебное пособие / Щенникова Л. В. – Пермь : Изд-во Пермск. ун-та, 2001. – 240 с.

2. Дякович М. М. Іпотека – інструмент для боржника і кредитора / Дякович М. М. – Львів, 2004. – 512 с.

3. Пучковська І. Й. Застава нерухомості – спосіб забезпечення виконання зобов'язань : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право та процес» / І. Й. Пучковська. – Х., 1995. – 18 с.

4. Нижний С. В. Застава майнових прав як спосіб забезпечення виконання зобов'язань : дис. ... кандидата юрид. наук / Нижний Сергій Валерійович ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2007. – 198 с.

5. Загорулько О. І. Заклад, як речовий спосіб забезпечення виконання зобов'язань : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право та процес» / О. І. Загорулько. – Х., 1997. – 164 с.

6. Шершеневич Г. Ф. Учебник русского гражданского права / Шершеневич Г. Ф. – М. : Спарк, 1995. – 421 с.

7. Суханов Е. А. Общие положения о праве собственности и других вещных правах / Суханов Е. А. // Хозяйство и право. – 1995. – № 6. – С. 26–28

8. Хвостов В. М. Общая теория права. Элементарный очерк / Хвостов В. М. // allpravo.ru – 2003.

9. Підпригора О.А. Основи римського приватного права. – К. : Видавничий дім «ІнЮре», 2001. – 345 с.

10. Гражданское право : учебник : в 4 т. Т. 2: Вещное право. Наследственное право. Исключительные права. Личные неимущественные права / под ред. Е. А. Суханова. – 3-е изд., перераб. и доп.. – М. : Волтерс Клувер, 2008. – 985 с.

11. Теньков С. А. Майнові права як предмет застави / Теньков С. А. // Вісник господарського судочинства України. – 2001. – № 1. – С. 108–112.

12. Ходико Ю. Є. Об'єкт іпотечного правовідношення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право та процес» / Ходико Юрій

Євгенович ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х., 2011. – 20 с.

13. Другова В. А. Договір іпотеки за цивільним законодавством України : автореф. дис.

на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право та процес» / В. А. Другова ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2010. – 18 с.

Кубара У. М. Правова природа заставних відносин / У. М. Кубара // Форум права. – 2012. – № 3. – С. 343–350 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-3/12kumpzv.pdf>

Досліджується правова природа заставних відносин. Проаналізовано предмет, зміст та суб'єктний склад заставних відносин. Здійснено порівняння з польським цивільним законодавством з метою визначення характеру заставних правовідносин: чи є він зобов'язально-правовим чи речово-правовим.

Кубара У.М. Правовая природа заставных отношений

Досліджується правова природа заставних відносин. Проаналізовано предмет, зміст та суб'єктний склад заставних відносин. Здійснено порівняння з польським цивільним законодавством з метою визначення характеру заставних правовідносин: чи є він зобов'язально-правовим чи речово-правовим.

Kubara U.M. The Legal Nature Mortgage Relations

Legal nature of mortgage relations is investigated in this article. An object, maintenance and subject composition of mortgage relations is analyzed. Comparing is carried out to the Polish civil legislation with the aim of determination of character of mortgage legal relationships: or he is obligation-legal or material-legal.